

TIEDOTE

23.5.2014

Asenteiden muutos välttämätöntä – vammaisten oikeudet esille ja täytäntöön

Ihmisoikeuskeskus järjesti 21.5.2014 seminaarin YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen artiklasta 33 – oikeuksien ja sopimuksen edistäminen, täytäntöönpano ja seuranta. Tilaisuuteen osallistui noin 90 henkeä Suomesta ja eri puolilta Eurooppaa.

Seminaarin avauksessa **peruspalveluministeri Susanna Huovinen** kiinnitti huomiota tarpeeseen edistää vammaisten henkilöiden osallistumista avoimille työmarkkinoille mm. lisäämällä sosiaaliturvan ja palkan yhteensovittamismahdollisuuksia. **Ulkoasiainministeri Erkki Tuomioja** piti sopimuksesta ja sen sisältämistä oikeuksista tiedottamista välttämättömänä vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisen edistämiseksi. Esitys sopimuksen ratifioinnista viedään eduskuntaan todennäköisesti jo tämän vuoden syksyllä ja tarkoitus olisi myös varmistaa riittävät voimavarat sopimuksen täytäntöönpanolle.

YK:n vammaiskomitean tanskalainen jäsen Stig Langvad korosti vammaisten henkilöiden järjestöjen roolia hallituksen määräaikaisraportin käsittelyssä komiteassa. Hän kehotti järjestöjä toimimaan yhteistyössä ja antamaan mahdollisimman selkeää, mutta ei liian yksityiskohtaista tietoa, jotta komitea saisi ymmärrettävän kokonaiskuvan tilanteesta ja pystyisi paremmin antamaan ajankohtaisia suosituksia. Myös komitean ja järjestöjen tapaaminen sekä mahdollisuuksien mukaan muidenkin YK:n virallisten kielten kuin englannin käyttäminen lausunnoissa on tärkeää, koska lausuntoja ei käännetä komitealle.

Lainsäädäntösihteeri Katja Fokin ulkoasiainministeriöstä ja pääsihteeri Sari Loijas Valtakunnallisesta vammaisneuvostosta kertoivat sopimuksen ratifiointia valmistelleen työryhmän esittämästä täytäntöönpanojärjestelmästä, joka koostuu sosiaali- ja terveysministeriön sekä ulkoasiainministeriön muodostamasta valtiollisesta tahosta (focal point) ja valtiollisesta koordinaatiomekanismista, joka muotoutuu osittain nykyisestä valtakunnallisesta vammaisneuvostosta. Näissä molemmissa vammaisten henkilöiden ja heitä edustavien järjestöjen osallisuus tulee turvata.

Helsingin kaupungin vammaisasiamies Reija Lampinen puhui vammaisnäkökulman huomioimisen puolesta ja vastuunkannosta oikeuksien toteutumisessa kaikilla hallinnonaloilla ja –tasoilla. Vammaiset henkilöt tulisi nähdä aktiivisina kuntalaisina eikä vammaisina henkilöinä. Erityisen tärkeää olisi ottaa vammaisnäkökulma mukaan pitkän aikavälin suunnitteluun ja täytäntöönpanon seurantaan. Myös todellista osallistamista, jossa kohdataan, kuunnellaan ja uskotaan vammaisia henkilöitä, on lisättävä kaikilla tasoilla.

Euroopan perusoikeusviraston **FRA:n edustaja Martha Stickings** esitteli uunituoreen raportin vammaisten henkilöiden poliittisesta osallistumisesta. FRA on yhdessä Euroopan komission sekä eurooppalaisten vammaisasiantuntijoiden akateemisen verkoston (ANED) kanssa laatinut 28 indikaattoria aiheesta. Erityisen tärkeänä vammaisindikaattorien jatkotyöstämiselle on paremmin vertailtavan tiedon laajempi saatavuus eri EU-maissa. Nyt monilta osin tietoa ei ole lainkaan saatavilla, mikä vaikeuttaa johtopäätösten tekemistä.

Eduskunnan oikeusasiamies Petri Jääskeläinen ennakoி puheenvuorossaan tulevaa rooliaan osana vammaissopimuksen 33.2 artiklan mukaista riippumatonta rakennetta, jonka avulla suojellaan, edistetään ja seurataan yleissopimuksen täytäntöönpanoa. Oikeusasiamiehen kansliassa on jo tehty uudistuksia tätä tehtävää ennakoiden, mm. kaikki eri hallinnonaloja koskevat vammaisten henkilöiden oikeuksiin liittyvät kantelut on koottu yhdeksi asiaryhmäksi. Oikeusasiamiehen ja apulaisoikeusasiamiesten keskinäisessä työnjaossa tämä asiaryhmä on oikeusasiamiehen vastuulla. Lisäksi vammaisten henkilöiden oikeudet on kanslian erityisteema esimerkiksi tarkastuksilla vuonna 2014. Teeman eri osa-alueita pyritään huomioimaan mm. erityisen lomakkeen avulla, joka on laadittu

yhteistyössä Ihmisoikeuskeskuksen ja sen ihmisoikeusvaltuuskunnan vammaisjaoston kanssa ja jossa käsitellään saavutettavuuden eri ulottuvuuksia sekä käytännön olosuhteita.

Tanskan ihmisoikeusinstituution vammaisyksikön johtaja Maria Ventegodt Liisberg esitteli kokemukseen perustuvia hyviä tapoja edistää tietoisuutta yleissopimuksesta ja parantaa sen toteutumista. Julkisuus ja suora vaikuttaminen eri tahoilla on tärkeää, mutta ei tule unohtaa akateemisen vammaistutkimuksen merkitystä. Riittävä resurssointi mahdollistaa myös mm. indikaattorien kehitystyön YK:n mallin mukaisesti niin prosessien, rakenteiden kuin tulostenkin mittaamiselle. Tanskassa onkin tekeillä ns. kultaiset indikaattorit, 10 indikaattoria, joilla pyritään edistämään sopimuksen täytäntöönpanoa. Myös monissa muissa maissa tehdään vastaavaa työtä.

Itävaltalaisen YK:n vammaissopimuksen täytäntöönpanoa valvovan riippumattoman komitean varapuheenjohtaja Christina Wurzinger esitteli Itävallan valvontamallia, jonka hyvinä puolina nähtiin laaja mandaatti ja mahdollisuus arvioida hallinnollisia ja lainsäädännöllisiä hankkeita sekä antaa suosituksia. Komitea kokoontuu noin kerran kuussa ja järjestää pari kertaa vuodessa myös avoimia keskustelutilaisuuksia ajankohtaisista aiheista. Puutteina komitean rakenteessa nähtiin sen sidonnaisuus ministeriöön, itsenäisen budjetin puute sekä se, että esimerkiksi vammaistutkimusta ei ole sen voimavarojen puitteissa mahdollista tehdä lainkaan.

ihmisoikeusvaltuuskunnan ja sen vammaisjaoston jäsen Kalle Könkkölä pohti kansalaisyhteiskunnan osallistumista sopimuksen täytäntöönpanoon ja sen valvontaan sekä ylipäätään sopimuksen merkitystä kehitykselle. Hän muistutti, että valitettavasti yhä edelleen vammaisten törmäävät muun muassa esteelliseen rakentamiseen ja muihin vastaaviin ratkaisuihin. Esimerkiksi VR:n juuri hankkimiin ravintolavaunuihin ei pyörätuolilla ole asiaa.

Seminaarin avaus ja päätössanat lausui **Ihmisoikeuskeskuksen ma. johtaja Kristiina Kouros**, joka muistutti kuulijoita historiallisista muutoksista, joilla vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista on Suomessa ja kansainvälisesti edistetty. Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva YK:n yleissopimus on yksi historian merkkipaaluista, mutta vain mikäli se toimeenpannaan tehokkaasti.